

ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ В РУСЛІ ЇЇ РОЗБУДОВИ

Розглядаючи Україну як Європейську демократичну державу, сутнісним завданням якої є створення належних умов для самореалізації своїх громадян, ми наголошуємо на тому, що люди з особливими потребами потребують всебічної уваги з боку соціальних інститутів суспільства. Загальновідомо, що саме за рівнем ставлення до своїх найменш соціально захищених громадян можна стверджувати про рівень розвитку цивілізованості держави і суспільства загалом. Саме тому, вивчення свого національного досвіду соціалізації всіх категорій людей, які мають певні особливості розвитку і збагачення його кращими зразками світового, є нагальною поребою часу.

Конституція України, Закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), а також ратифіковані Верховною Радою України міжнародні нормативно-правові акти, зокрема, Загальна декларація прав людини, Конвенція ООН «Про права дитини», «Стандартні правила для інвалідів» та ін., спрямовані на створення правових, соціально-економічних та матеріально-технічних умов для інтеграції у суспільство дорослих і дітей з особливостями фізичного та розумового розвитку. Їх соціалізація є важливою проблемою, оскільки такі особи найбільше потерпають від соціальної незахищеності.

Національна освіта в умовах сьогодення переживає період реформування. Це висуває нові завдання та вимоги до усіх її ланок. В основу сучасного виховання і навчання учнів закладів освіти різних типів покладено принцип дитиноцентризму, що ґрунтується на дотриманні істинних загальнолюдських цінностей. Варто зазначити, що в наш час поряд із всебічним удосконаленням навчально-виховного процесу масових загальноосвітніх закладів освіти певні якісні зрушення відбуваються і в навчанні та вихованні розумово відсталих дітей, серед яких особливого значення набуває проблема корекції та компенсації порушених функцій. Олігофренопедагогіка та олігофренопсихологія (В. І. Бондар, Г. М. Дульнев, І. Г. Єременко, В. М. Синьов, О. П. Хохліна та ін.) розглядають корекцію як складову цілісної системи навчально-виховного процесу спеціальної школи. На сьогодні спеціальна школа повинна забезпечити кожному учню умови для комплексного психолого-педагогічного впливу, що розвивають його компенсаторний потенціал. Постановка і вирішення нагальних проблем спеціального навчання з

точки зору його корекційної спрямованості потребують творчого переосмислення всієї сучасної системи з урахуванням тенденцій корекційного навчання учнів з особливостями розумового розвитку, що склалися протягом досліджуваного історичного періоду, з метою впровадження у педагогічну практику кращих здобутків і надбань.

Вітчизняна спеціальна педагогіка та спеціальна психологія кінця ХХ – початку ХХІ ст. трактують сутність корекційного навчання як педагогічний процес, що ставить за мету не тільки засвоєння певної суми знань і вироблення відповідних умінь та навичок, а й виправлення недоліків розвитку дитини.

В українській та зарубіжній спеціальній педагогіці проведено значну кількість психолого-педагогічних досліджень із питань корекційного навчання та виховання дітей із особливостями інтелекту на різних етапах розвитку олігофренопедагогіки.

Українські вчені (В. І. Бондар, Л. К. Одинченко, К. М. Турчинська та ін.) започаткували вивчення історії цієї галузі дефектології. Однак проблема розвитку корекційного навчання розумово відсталих дітей в Україні (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.), як окреме цілісне історико-педагогічне явище, не була предметом дослідження. Разом із тим аналіз теоретичної та практичної спадщини зазначеного періоду свідчить, що в системі спеціальної освіти накопичився значний теоретико-практичний потенціал, реалізація якого в сучасних умовах сприятиме подальшому розвитку корекційного навчання учнів. Саме тому ми у своєму дослідженні прагнули всебічно й послідовно встановити зв'язок між минулим і сучасним етапами її розвитку, насамперед шляхом розгляду актуальних питань сьогодення у ракурсі історичного досвіду, зважаючи на те, що поєднання педагогічної ретроспективи з її перспективою – важливий засіб у реформуванні вітчизняної спеціальної школи.

У сучасних умовах реформування спеціальної освіти історія олігофренопедагогіки має всіляко сприяти педагогічній практиці у подоланні конкретних форм суперечностей між загальноосвітньою (інформаційною) і прикладною функціями цієї галузі знань. Це вимагає від учених перегляду традиційних історико-хронологічних принципів вивчення педагогіки в історичній площині, оскільки ця галузь знань не може бути простим доповненням загальної історії [1, с. 10].

Хронологічні межі нашого дослідження охоплюють другу половину ХІХ – першу половину ХХ ст. За висхідну межу взято початок другої половини ХІХ ст., оскільки у цей період було зроблено перші кроки в організації допоміжного навчання та сформовано окремі погляди на зміст і форми корекційної роботи, основу яких становили концепції Е. Сегена,

М. Монтесорі, О. Декролі, Ж. Демора та ранні ідеї О. М. Граборової, В. П. Кашенка, К. К. Грачової, М. П. Поставської. Верхня межа дослідження зумовленатим, що в середині ХХ ст. під впливом досліджень про розвивальне значення процесу навчання (Л. С. Виготський, Л. В. Занков, Г. М. Дульнев, О. М. Граборов та ін.) було обґрунтовано новий принцип корекційної роботи. Основою положення його ідеєю є те, що виправлення порушень пізнавальної діяльності у розумово відсталих дітей не виділяється в окремі заняття, а здійснюється в усіх площинах навчально-виховного процесу. Дослідження ґрунтується на утвердженні провідної ролі корекційного навчання учнів спеціальної школи у процесі розвитку їхньої особистості. Витоки, становлення та подальший розвиток корекційного навчання розумово відсталих дітей (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.) розглядаються у загальному теоретико-практичному контексті розвитку всієї вітчизняної та світової дидактики.

Аналіз корекційного навчання учнів спеціальних шкіл буде повним тільки за умови його розгляду у трьох площинах: теоретико-методологічній, методичній та організаційній.

Періодизація розвитку теорії та практики корекційного навчання учнів допоміжних шкіл протягом другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. – результат не лише аналізу та систематизування джерел дослідження відповідно до його об'єкта, предмета і завдань, але й осмислення того, що таке періодизація в історико-педагогічній науці як процедурна дефініція.

Періодизація теорії та практики корекційного навчання дітей із різними потребами пов'язана із загальною періодизацією розвитку спеціальної педагогіки, але, що є цілком природним, має і своє коло специфічних особливостей становлення та розвитку спеціального навчання. Принцип періодизації, з позицій методології сучасної історико-педагогічної науки, має певну різнобічність, відображає принципів зрушення у головних напрямках розвитку науки та практики. До них належать: загальна концепція історичного процесу, пов'язана з нею дослідницька проблематика, нові прийоми дослідження, залучення нових джерел, суттєві зміни в організації наукової праці тощо [2, с. 196].

Саме дослідженню історії спеціальної освіти нашої Вітчизни в її єдності із світовим освітнім простором у різні історичні періоди й її сьогодення з метою всебічної розбудови спеціальної школи буде становити мету наших подальших наукових пошуків.

Список використаних джерел і літератури:

1. Супрун М. О. Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.): монографія / М. О. Супрун. – Київ : КЮІ МВСУ Паливода А. В., 2005. – 326 с.

2. Супрун М. О. Музей дефектології України: історія його створення / М. О. Супрун // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – Київ : НМЦВО, НМЦСО, 2001. – Вип. 29. – С. 196–201.

3. Супрун М. О. Організація пропедевтичної практики майбутніх психологів у допоміжній школі-інтернаті (історія питання) / М. О. Супрун // Дефектологія. – 2001. – № 3. – С. 37–38.

Наталія Танько,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
(м. Полтава, Україна)

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Пріоритетне значення серед актуальних освітніх завдань, які висвітлено в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про засади державної мовної політики», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. та ін., належить удосконаленню навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. З огляду на це, особлива увага звертається на забезпечення особистісно орієнтованого характеру організації навчального процесу, отже, зростає важливість розробки інноваційних підходів до навчання у вищій школі. Розв'язання вказаного питання потребує вивчення, аналізу та врахування вже існуючого досвіду навчання іноземної мови у теорії і практиці вітчизняної вищої освіти.

Проведене дослідження засвідчило, що в процесі становлення інтерактивного навчання іноземних мов відбувалися трансформації, які в цілому характеризують тенденцію до поступового розширення його сутності в напрямі посилення комунікативної і спрямованості педагогічного процесу як навчальної суб'єкт-суб'єктної взаємодії. З'ясовано, що розробка теорії інтерактивного навчання розпочалася в 20–30-ті рр. ХХ століття. Науковцями обґрунтовувалися методи навчання на основі взаємодії (М. Бірштейн, К. Грінблат, Ф. Грей, Г. Грем, Р. Дьюк та ін.) у вигляді ділових і рольових ігор; «навчання через дію» («ActionLearning») (Р. Реванс) тощо. На теренах української педагогіки в цей період значний внесок у розробку окреслених питань зробив О. Ривін, який започаткував так званий метод навчання в парах змінного складу або організований діалог/метод діалогічних поєднань.

У процесі науково пошуку встановлено, що впродовж 50-х рр. ХХ ст. визнавалася пріоритетність рецептивного (пасивного) володіння іноземною мовою над активним, оскільки читання та переклад